

Igor Ivan, Jiří Kovář

Postavení Ostravy mezi českými velkoměsty podle výsledků sčítání lidu, domů a bytů 2011

Příspěvek je analýzou výsledků sčítání lidu, domů a bytů 2011 za Ostravu a komparací těchto výsledků s údaji za Prahu, Brno, Plzeň a Olomouc. Analýza a komparace jsou zčásti zasazeny do širšího rámce historického vývoje počtu a struktury sledovaných ukazatelů. Práce prokazuje základní trend sblížování kvalitativních ukazatelů za Ostravu s ostatními velkoměsty v podmínkách kvantitativního útlumu demografického vývoje Ostravy.

Martin Juřica

Státní kulturní politika a její dopad na ostravský literární a výtvarný život v 70. a 80. letech 20. století

Změna politického kurzu po roce 1968 postavila uměleckou obec do nové situace. „Normalizační“ moc, v Ostravě obzvláště rigidní, odsunula z veřejného života přední protagonisty reformního procesu a na jejich místa dosadila oddané kádry. Exemplárně zasáhla proti nepohodlným tiskovinám, jako byl časopis Červený květ, nebo zlikvidovala galerii soch ze sochařských symposií v letech 1967 a 1969, jež se svou formou vymykaly socialistickému realismu. Většina umělců a kulturních pracovníků se však pokusila najít s režimem modus vivendi. V literatuře se stala oblíbenými díla s historickou nebo folklorní tematikou, jako bezproblémová byla brána lyrická poezie. Zajímavé aktivity se odehrávaly např. kolem Klubu přátel výtvarného umění. Až na konci 80. let 20. století utvořila mladá generace ostravských výtvarníků nezávislou scénu, která se vědomě od oficiálního kulturního provozu distancovala.

Jana Prchalová

Perzekuce „vesnických boháčů“ na Ostravsku a případ bratrů Pravdových z Kunčic nad Ostravicí

Perzekuce totalitní komunistické strany vůči tzv. vesnickým boháčům, kulakům se projevovala v 50. letech 20. století i na průmyslovém Ostravsku. Na pokyn Jednotného národního výboru v Ostravě, referátu pro organizaci činnosti lidové správy, vypracovaly místní národní výbory a obvodní rady v okrese Ostrava seznamy vesnických boháčů, kteří byli následně hospodářsky i společensky diskriminováni. Mezi tyto takzvané třídní nepřátelé byli zařazeni i prvorepublikoví majitelé zámku, velkostatku a cihelny v Kunčicích nad Ostravicí bratři František a Metoděj Pravdovi. Na základě vykonstruovaných obvinění z úmyslné sabotáže státního hospodářství a neplnění povinných dodávek byli v roce 1955

odsouzení ke ztrátě majetku a dlouholetému pobytu ve vězení. Většina jejich majetku a pozemků byla vyvlastněna za účelem výstavby Nové huti Klementa Gottwalda v Ostravě-Kunčicích.

Jozef Šerka

Hospodaření města Moravské Ostravy v letech nacistické okupace

Hospodaření Moravské Ostravy končilo přebytkem až do roku 1942. Bylo toho dosahováno především zvyšováním výtěžků obecních přírážek a dávek a také příspěvků městských podniků do městského rozpočtu. Díky vysokým příjmům bylo možno až do počátku roku 1941 zvyšovat částečně také výdaje, především na platy a mzdy úředníků a městských dělníků. V roce 1943 došlo k výraznému poklesu příjmů z důvodu zrušení některých daní, k nimž byly dosud vybírány obecní přírážky, následně v roce 1944 se prudce snížily též běžné výdaje. Investiční činnost byla poměrně intenzivní až do roku 1941 (stavba obytných domů, komunikací a kanalizace), kdy byla výrazně omezena zákazem stavebních akcí. Nadále se investovalo hlavně do staveb spojených s protiletectkou ochranou. Úspory byly vkládány do nákupu realit (z velké části židovského majetku) a také do mimořádného umořování obecního dluhu.

Jakub Gryžboň

Živnostenské podnikání v automobilové dopravě na Ostravsku v letech 1918–1938

Příspěvek mapuje svobodné a koncesované živnosti na Ostravsku, které byly spojeny s automobilismem a na jejichž základě bylo možné v této oblasti podnikat. Nejprve stručně nastiňuje přehled použitých pramenů a literatury, dále si všímá automobilových počátků na Ostravsku a předpisů pro automobily. Hlavní část příspěvku se pak zabývá Společenstvem dopravních živností a Společenstvem veřejné dopravy osob a nákladů automobily v Moravské Ostravě, autodopravou osobní (autotaxi) a autodopravou nákladní. Ta je zaměřena nejen na vznik jednotlivých živností, ale i na maximální sazby, veřejná stanoviště, počty ostravských taxikářů a dopravců, jejich automobily a zánik koncesí.

Lenka Černíková

K realizaci raného scénického díla Bohuslava Martinů v Ostravě

Článek věnovaný hudebnímu skladateli Bohuslavovi Martinů je krátkou připomínkou této významné osobnosti v rámci Roku české hudby 2014. Uvádí dosud málo známé skutečnosti o jeho návštěvách ostravského regionu počátkem 20. let 20. století v rámci koncertování České

filharmonie. Přiblížena je korespondence s dirigentem a šéfem ostravské opery Jaroslavem Voglem v roce 1927. Pozornost je pak věnována uvedení některých děl Bohuslava Martinů v Ostravě po roce 1945 a ve zkratce jsou zmíněna provedení oper Bohuslava Martinů v Národním divadle moravskoslezském.

Blažena Przybylová, Jozef Šerka

Vývoj pojmenování ulic v Mariánských Horách

Příspěvek přináší ve stručné formě přehled vývoje pojmenování ulic a veřejných prostranství v katastru obce Mariánských Hor od jeho počátku v roce 1901 do současnosti. V první části se věnuje faktorům, které podmiňovaly tento proces jak v rámci sledované obce (především růst počtu obyvatel, bytová výstavba, rozvoj místní komunikační infrastruktury), tak také těch, jejichž vliv zasahoval celé území města v aktuálních historických hranicích (slučování obcí, společensko-politické změny celostátního významu). Obsahem druhé části je abecedně řazený soupis názvů ulic a veřejných prostranství současných i zaniklých včetně jejich zdůvodnění, sestavený na základě archivních pramenů, tištěných seznamů ulic, adresářů a mapových podkladů.

Karel Jiřík

Účast ostravských poslanců Petra Cingra a Arnošta Bernera na největší obstrukci v poslanecké sněmovně říšské rady ve Vídni v roce 1897

Politické, národnostní a jazykové konflikty odehrávající se ve vídeňském parlamentu v závěru 19. století velmi často nabývaly obrovských rozměrů. Jeho jednání paralyzovaly v tomto období velmi časté obstrukce. Ty byly jedním ze způsobů parlamentního boje a jejich cílem bylo mařit jeho práci a učinit jej neschopným usnásení. Příspěvek se zaměřuje na popsání nejrozsáhlejší parlamentní obstrukce ve dnech 26. a 27. listopadu 1897 v důsledku přijetí nového jednacího řádu, při níž musela pořádek zajišťovat přivolaná policie a do níž se aktivně zapojili i sociálně demokratičtí poslanci z Ostravska – Petr Cingr a Arnošt Berner. V závěru je sumarizován ohlas parlamentních nepokojů na veřejnosti.

Romana Rosová

Proč zanikl zámek v Ostravě-Kunčicích

Příspěvek sleduje osudy jednoho z mála zámků na území města Ostravy, dnes již bohužel neexistujícího. Barokní zámek vznikl přestavbou renesanční stavby z počátku 17. století a patřil k nejlépe dochovaným zámkům na Ostravsku. Poté, co byl kunčický velkostatek v roce

1948 konfiskován tehdejšími majitelům, bratrům Pravdovým, začal zámek chátrat. Do roku 1989 ho vlastnila Nová huť Klementa Gottwalda (NHKG) a zámek sloužil jako restaurace, ale také jako sklad civilní obrany. NHKG zajišťovala alespoň základní údržbu, což se zásadním způsobem změnilo po roce 1991, kdy zámek již nebyl udržován vůbec. V jeho vlastnictví se střídaly různé firmy, které pouze spekulovaly s majetkem. V roce 1999 budova vyhořela a následující vlastníci se již pouze snažili o její vypsání ze seznamu kulturních památek a demolici. Přes odpor památkářů byla nakonec v roce 2010 památková ochrana zrušena a poté byl zámek zbořen.

Zbyněk Moravec

Odpad ve středověké Ostravě

Na základě archeologických výzkumů bylo zjištěno, že odpad byl ve středověku ukládán na čtyřech typech míst. Předně do jímek, které byly vyhloubeny právě pro tyto účely a jež jsou často opatřeny vnitřní výdřevou. Dále byl odpad odhazován do jam, které byly původně vykopány za jiným účelem. Třetím typem míst jsou odpadní areály situované i přímo na veřejných prostranstvích (dnešní ulice Muzejní, Masarykovo náměstí a u hradeb na Pivovarské ulici). Zjištěn byl odpad z provozu domácností, jako např. dřevěné i keramické nádoby, kachle, nástroje a nářadí, součástí oblečení, dále odpad dřevěný jako struska, dřevěná kůže, kosti zvířat (což ukazuje na práci kováře, řemesel zpracovávající kůži, řezníky) a také odpad sušový (hlavně po požáru města roku 1556). Odpadní prostranství mohla být likvidována vyvážením za město (čtvrtý typ uložení odpadu) anebo překryta podložním jímlem.

Gabriela Pelikánová

Ne každý kraj má svého Sprušila

První správce sbírek ostravského Domu umění Alois Sprušil (1872–1946) se značnou měrou zapsal do vývoje výtvarné kultury města Ostravy i celého kraje. Patřil mezi nejbližší přátele stavitele Františka Jurečka (1868–1925), mecenáše, který odkázal svou sbírku 122 výtvarných děl do fondu Spolku pro postavení a udržování pavilonu umění v Moravské Ostravě. Jeho aktivní činností byl v roce 1926 slavnostně otevřen Dům umění v Moravské Ostravě. Díky Sprušilovým skvělým organizačním schopnostem byla za jeho dvacetiletého působení v čele Domu umění uskutečněna celá řada kvalitních výstav (např. V. Radimského, J. Zrzavého, V. Špály, J. Šímy, Štýrského a Toyen) a sbírkové fondy byly rozšířeny na úctyhodných 2100 akvizic. V průběhu 20. a 30. let 20. století se tak ostravský Dům umění stal po Národní galerii v Praze druhou nejprestižnější výstavní institucí v zemi.

Jindra Biolková, Petr Kašing

Báňský odborník Karel Frič a jeho doba

Karel Frič (1857–1945) patřil k těm horním inženýrům, kteří byli významnými montánními odborníky, ale zároveň jako čeští vlastenci přispívali k rozvíjení národních a osvětových institucí v období germanizace a polonizace Slezska. Po absolvování báňských akademií v Leobenu a Příbrami nastoupil v roce 1880 jako naddůlní v dole v Lubné u Rakovníka a v roce 1885 byl přeřazen na důl Bettina v Doubravě ve Slezsku. V roce 1893 se stal závodním dolu Eleonora a roku 1905 přednostou oddělení Doubrava Vítkovických kamenouhelných dolů. Od roku 1907 do odchodu do důchodu v roce 1930 vykonával funkci vrchního horního inspektora. Významná byla jeho činnost ve vlasteneckých a odborných spolcích i v komunální politice. V letech 1910–1913 byl starostou Orlové. Za jeho významnou činnost v hornictví mu Vysoká škola báňská v Příbrami v roce 1929 udělila čestný doktorát montánních věd.

Eva Rohlová

První návrh na stanovení stavebního obvodu města Moravské Ostravy z roku 1876

Příspěvek obsahuje český překlad německy psané zprávy, kterou zaslala obecní rada města Moravské Ostravy 15. 6. 1876 okresnímu hejtmanství v Místku, v níž předkládá první návrh na stanovení stavebního obvodu města. Ve zprávě popisuje katastrální území města mimo jeho střed a líčí změny, které se udály od nástupu průmyslu v 1. polovině 19. století. Za jediný vhodný prostor k dalšímu stavebnímu rozšiřování města považuje obecní rada území mezi středem města a průmyslovými obcemi Vítkovicemi a Přívozem a osadou Fifejdy směrem k Mariánským Horám. Z důvodu záplav nemá do stavebního obvodu patřit severovýchodní část městského katastru u řeky Ostravice. Je zdůrazněna rovněž nutnost zabezpečit stavební a průmyslový rozvoj města před nepříznivými vlivy dolování. Po mnoha jednáních byly územní plány na stavební rozšíření Moravské Ostravy schváleny až roku 1891.

Jaroslava Novotná

Soukenický cech uznává poctivý původ manželky soukenického mistra Jiříka

Zámostného

Příspěvek podává přepis česky psaného zápisu v nejstarší dochované městské knize – Památné knize –, uložené v Archivu města Ostravy. Záznam se týká jednání ostravských soukeníků, kteří uznali na cechovním shromáždění 7. února 1661 manželský původ ženy

soukenického mistra Jiříka Zámotného. V úvodu příspěvku je nastíněn vývoj historického výzkumu poměrů v Moravské Ostravě ve 2. polovině 17. století i ve vztahu k řemeslné výrobě. Údaje o soukenících jsou doplněny informacemi ze života tehdejšího cechovního společenství. Konkrétně se jedná o povinnosti cechmistrů dbát na dodržování cechovní cti, disciplíny a mravného chování. Tyto a jiné prohřešky pak byly projednávány na cechovních shromážděních.